

Біоцентризм як одна з основних категорій сучасного біополітичного дискурсу

Кравець А. Ю., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Основною метою дослідження є концептуалізація категоріального апарату біополітики. Основна увага приділена біоцентризму як одній із основних категорій сучасного біополітичного дискурсу. Констатовано, що біополітика сьогодні пропонує різноманітні напрями досліджень і специфічний категоріальний апарат, при цьому слід відзначити коливання в інтерпретаціях основних термінів і категорій. В якості основних термінів розглянуто: «біополітику», «людину політичну», біовладу та біоцентризм. Систематизовано наявні в біополітиці визначення вищезазначених термінів та запропоновано авторські визначення. Так біополітика розглядається як нова еволюційна парадигма сучасної політичної науки, що досліджує «людину політичну» як біологічний вид з акцентом на психофізіологічних механізмах політичної поведінки та їх впливом на політичний процес. При цьому варто пам'ятати, що «Homo Politicus» – це соціальний примат, продукт біологічно-еволюційного розвитку, що має генетичну схильність до біологічної адаптації, соціальної ієрархії, політичного домінування і підкорення; «людину політичну» відрізняє самосвідомість, культура та мораль, що здатні домінувати над генетичними схильностями; природа людини є одночасно й раціональною, й ірраціональною; на поведінку «людини політичної» впливають процеси, що відбуваються у людському мозку; розвиток технологій, нейрофізіології та генетики здатні змінити «обличчя» і сутність «людини політичної». Отже, «людину політичну» визначено як індивіда з вродженими властивостями мозку і психіки, які впливають на його соціальну та політичну поведінку, можуть корегуватись в процесі соціалізації та виховання і змінюватись відповідно до викликів ХХІ ст. Біовлада розглядається як нова модель владних відносин, закріплених на законодавчому рівні, що покликана захищати життя у всіх його формах і проявах. І, нарешті, біоцентризм має на меті захист життя у всіх його формах і проявах, на всіх рівнях – від внутрішньодержавного до міжнародного; розуміння того, що людина є всього лиш частиною загального біорізноманіття, а отже не має права знищувати біосферу, керуючись економічною вигодою.

Ключові слова: біополітика; «людина політична»; біовлада; біорізноманіття; біос; біо-система; біо-дипломатія

Biocentrism as one of the main categories of everyday biopolitical discourse

Kravets A. Y., Oles Honchar Dnipro National University

The main aim of the article is the conceptualization of the categorical apparatus of biopolitics. The focus is on biocentrism as one of the main categories of modern biopolitical discourse. It is stated that biopolitics today offers a variety of research directions and a specific categorical apparatus, while fluctuations in the interpretations of the main terms and categories should be noted. The main terms are considered: «biopolitics», «political man», biopower and biocentrism. The definition of the above terms in the biopolitics is systematized and proposed author's definitions. «Homo Politicus» as a phenomenon was a complicated and problematic subject of scientific conceptualization. Proposed particulars of the biopolitical view on «Homo Politicus»: «Homo Politicus» is genetically related with another biological species and this definitely has influence to his behaviour in social and political sphere. For instance, any human being as any social primates has genetic inclination to adaptation, domination, subjugation. In case with «Homo Sapiens» this has a form of genetic and social adaptation, political domination and subjugation. The inclination to the domination from one side to the subjugation to another side is genetically «imprinted» in to the nature of the «Homo Politicus». However it is important to be mentioned that nevertheless the «Homo Sapiens» shares inclination of social primates for hierarchical social organization, at the same time he developed capabilities which are unique in animal world, such as: language, culture and morale. Thus, ideas and values created by the human being commenced changing of his behavior in social and political sphere. Author's definitions: «Political man» as an individual with innate properties of the brain and the psyche that affects his social and political behavior can be adjusted in the process of socialization and education and change in accordance with the challenges of the twenty-first century. Biopolitics as a new evolutionary paradigm of contemporary political science that explores the «political man» as a biological species with an emphasis on psycho-physiological mechanisms of political behavior and their influence on the political process. Biopower as a new model of power relations, enshrined at the legislative level, designed to protect life in all its forms and manifestations. Biocentrism is aimed at protecting life in all spheres, understanding that a person is only part of the overall biodiversity, and therefore has no right to destroy the biosphere guided by economic benefits.

Keywords: biopolitics; «Political man»; biopower; biodiversity; bios; bio-system; bio-diplomacy

Биоцентризм как одна из основных категорий современного биополитических дискурса

Кравец А. Ю., Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

Основной целью исследования является концептуализация категориального аппарата биополитики. Основное внимание уделено биоцентризму как одной из основных категорий современного биополитического дискурса. Констатируется, что биополитика сегодня предлагает различные направления исследований и специфический категориальный аппарат, при этом следует отметить колебания в интерпретациях основных терминов и категорий. В качестве основных терминов рассмотрены: «биополитика», «человек политический», биовласть и биоцентризм. Систематизированы имеющиеся в биополитике определения вышеуказанных терминов и предложены авторские определения. Так биополитика рассматривается как новая эволюционная парадигма современной политической науки, которая исследует «человека политического» как биологический вид с акцентом на психофизиологические механизмы политического поведения и их влияние на политический процесс. При этом следует помнить, что «Homo Politicus» - это социальный примат, продукт биологической эволюционного развития, имеет генетическую предрасположенность к биологической адаптации, социальной иерархии, политическому доминированию и подчинению; «Человека политического» отличает самосознание, культура и мораль, способные доминировать над генетическими наклонностями; природа человека является одновременно и рациональной, и иррациональной; на поведение «человека политического» влияют процессы, происходящие в человеческом мозге; развитие технологий, нейрофизиологии и генетики способны изменить «лицо» и сущность «человека политического». Итак, «человек политический» определен как индивид с врожденными свойствами мозга и психики, которые влияют на его социальное и политическое поведение и могут корректироваться в процессе социализации и воспитания и меняться в соответствии с вызовами XXI века. Биовласть рассматривается как новая модель властных отношений, закрепленных на законодательном уровне, призвана защищать жизнь во всех ее формах и проявлениях. И, наконец, биоцентризм имеет целью защиту жизни во всех его формах и проявлениях, на всех уровнях - от внутригосударственного к международному; понимание того, что человек является всего лишь частью общего биоразнообразия, а следовательно не имеет права уничтожать биосферу, руководствуясь экономической выгодой.

Ключевые слова: биополитика; «человек политический»; биовласть; биоразнообразие; биос; био-система; био-дипломатия

Постановка проблеми.

Останнім часом поняття «біополітика» знаходиться у центрі міжнародних наукових дебатів. Цей термін відкрив абсолютно нову фазу сучасної наукової думки. Біополітика сьогодні пропонує різноманітні напрями досліджень і специфічний категориальний апарат в межах сучасної політичної науки. XXI століття – це століття біоцентризму, адже біополітики вважають, що рушійною силою всіх політичних процесів, центральним елементом будь-якої політичної системи є саме індивід – «Homo politicus». З цієї причини з другої половини XX століття у західній політичній науці сформувався тенденція до переорієнтації наукових досліджень з вивчення владних інститутів до аналізу поведінки політичних акторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематикою біополітичної термінології цікавляться: М. Фуко, А. Соміт, С. Петерсен, Р. Бланк, Р. Еспозіто, А. Влавіанос Арванітіс, А. Олескін, Я. Потапенко та інші. При цьому слід відзначити їх коливання в інтерпретаціях основних понять і категорій.

Отже, основною метою є концептуалізація категориального апарату біополітики. Основна увага буде приділена біоцентризму як одному з основних термінів сучасного біополітичного дискурсу. В якості основних категорій ми пропонуємо розглядати: «біополітику», «людину політичну», біовладу та біоцентризм.

Виклад основного матеріалу.

Визначень біополітики дуже багато, наведемо основні. Біополітика – це «політика життя» [8, с. 88], «кентавр з біологічним тулубом та політичною головою» [2], «нова технологія влади, що існує на іншому рівні, в іншому масштабі та має іншу площину опори», передбачає управління населенням як «глобальною масою» [7, 106], «корисне кліше, що позначає політичні зусилля, спрямовані на приведення соціальних цінностей у відповідність до фактів біології» [10], «міждисциплінарний проект, створений з метою аналізу економічної політики зі збереження біорізноманіття» [13]; «політична рефлексія, яка вводить в якості основних об'єктів рефлексії феномени, пов'язані... з біологічною природою людини» [6]. В широкому сенсі її трактують як одну з «наук про життя» [8].

Існують й різні визначення «біовлади». «Це продуктивна форма відносин влади, що здійснюється населенням (а не окремими органами) в профілактичній формі для максимального збільшення продуктивності, на відміну від примусу, характерного для суверенної (верховної) влади» [7, с. 106]; «влада в біополітичній або біоенергетичній формі завжди знаходиться між опором і контролем... її продуктивний, творчий і вільний потенціал сприяє забезпеченню «більш бажаних форм глобалізації» [9]; «зародження і розвиток феномену біовлади відбувається там і тоді, коли і де в соціальній історії вперше з'являється інтерес до політичного використання людського тіла, де воно відокремлюється в ролі індивідуалізованого об'єкта нагляду, тренування, навчання і покарання» [4].

Не має єдності й у визначенні «людини політичної». «Людина політична» – це «продукт біологічно-еволюційного розвитку, частку єдиного планетарного біорізноманіття» [5, с. 398]; «людина політична» – це індивід, який діє в політичній сфері та керується в своїй діяльності політичними віруваннями і переконаннями» [10]; «людина політична» – це «соціальний примат зі вродженою схильністю до ієрархічних і авторитарних соціальних та політичних структур» [10, с. 1]; «людина – це образ, створений сучасним дискурсивним пізнанням... це недавній винахід західної культури» [7]; «людина політична» – це не суб'єкт мислення, а природний (біологічний, біофізичний, біохімічний) об'єкт, а, отже, «ми маємо справу з ренатуралізацією людини» [6]. При цьому людині властива схильність до домінування і підкорення, які генетично закладені в природу «людини політичної». Саме ці дві характеристики лежать в основі її політичної поведінки [2, с. 9].

Біоцентризм є однією з основних категорій у біополітиці, особливо, коли мова йде про її практичний вимір, позначений у англійській науковій літературі терміном «biopolitics». Біоцентризм пропагує абсолютну цінність всіх форм живого і виступає проти верховенства людини як виду на планеті. Подібна інтерпретація біоцентризму підтримується Міжнародною комісією біологічної освіти. Йдеться про міждисциплінарний підхід, який розглядає життя в усіх його формах, проявах і сенсах. Людина з її розумом, мовою, культурою і технологією розглядається як особлива високорозвинена форма життя [2].

В останні десятиліття поняття «біоцентризм» широко використовувалося С. Чебановим та іншими науковцями. Вони розуміють біоцентризм як «доктрину пізнання живих істот, розуміння їх поведінки, виходячи з їх особливого світу». Отже, живі організми не можна зводити до «фізико-хімічних машин», але й не можна ототожнювати з людиною, «ігноруючи унікальність сприйняття світу і поведінки кожної форми життя» [2, с. 92-93].

З точки зору поняття «умвельт» Я. фон Ікскуля, біоцентризм – це визнання множинності «умвельт», повага до особливостей сприйняття світу іншими індивідами, націями, расами, іншими біологічними видами, забезпечення їх права на свій власний «умвельт», а також інших прав живих істот, з яких найважливіше – «право на існування» [2, с. 92-93]. За визначенням Я. фон Ікскуля «umwelt» – «це особливий світ сприйняття та дії, той світ, який будує собі будь-який біологічний вид, до якого він адаптований і який визначає спосіб його поведінки» [1].

За словами Е. Князевої: «Поняття «Umwelt» вбудовується сьогодні в імперативи екологічної політики, в стратегії конструктивної біосоціальної і соціально-культурної діяльності, в найважливіший принцип підтримки сталого розвитку країн, геополітичних регіонів і планети в цілому» [1]. «Не просто ми в світі, а, скоріше, світ в нас. Ми будемося від навколишнього світу, який безперервно будується і добудовується нами. Umwelt – це створений нами навколишній світ, назад впливає на нас самих. Umwelt – це і наш мікросоціум, світ наших безпосередніх природних і соціальних зв'язків і відносин. Живий організм і навколишнє середовище спільно і взаємно конституують одне одного» [1].

Отже, біоцентризм має на меті, зокрема, наступний принцип. «Дій так, щоб наслідки твоєї діяльності були сумісні з підтриманням справді людського життя на Землі», або.. так, щоб наслідки твоєї діяльності не були руйнівними для майбутньої можливості такого життя», або ж просто – «чи не піддавати загрози умови невизначено довгого збереження людства на Землі», а якщо знову зробити висловлювання позитивним: «включай у твій теперішній вибір майбутню цілісність людини як невід'ємний об'єкт твоєї волі» [1].

С. Чебанов трактує біоцентризм у вузькому сенсі як визнання унікальності кожного виду й індивіда з його особливим «умвельт», допускаючи більш розширене трактування тільки для

іншого терміна – вітацентризм. Обидва терміни, біо- і віта-центризм, втім, означають одне й теж – «зосередженість на житті», тільки перекладені різними мовами (біоцентризм має грецьке, а вітацентризм – латинське коріння) [2, с. 93].

Сучасний німецький філософ К. Майер-Абіхом використовує уявлення про умвельт Я. фон Іксюля для обґрунтування своїх біоцентричних поглядів. З точки зору поняття «умвельт», біоцентризм означає визнання множинності умвельт, усвідомлення того, що світ, який ми сприймаємо, не є єдино можливим, а тому необхідно є «повага до особливостей сприйняття світу іншими індивідами, націями, расами, іншими біологічними видами, забезпечення їх права на особливий умвельт, існуючий «для них», а також інших прав живих істот, з яких найважливіше – право на існування» [2, с. 94].

Як зазначає А. Олескін, «біоцентрична доктрина досить близька до міжнародної течії під назвою «глибинна екологія» («deep ecology»), представленої працями А. Нейса, Б. Дівола, В. Єрмолаєвої та ін. Платформа глибинної екології включає в себе благоговіння перед життям, прагнення забезпечити процвітання всіх форм живого на Землі, що «володіють власною цінністю, незалежною від їх практичного використання людиною» [2, с. 93-94]. Представники цього напрямку, як і біополітики, заявляють, що люди не мають право зменшувати багатство і різноманітність життя, крім випадків задоволення життєво важливих потреб. Для реалізації їх платформи необхідно змінити економічні, технологічні та ідеологічні структури, вплинути на політику, що зближує їх погляди з біополітикою в її практичному значенні як «biopolitics» [2, с. 94]. За словами А. Олескіна, «глибинні екологи покладають особливі надії на перетворення (розширення) свідомості людей, що дозволить їм внутрішньо дійти до своїх еволюційно-біологічних коренів і увібрати в себе усе планетарне різноманіття життя. Тоді турбота про збереження біорізноманіття буде просто турботою про збереження свого Я...» [2, с. 92].

За своєю сутністю біоцентризм сягає корінням глибокої давнини, а саме концепцій натурфілософії. «Йдеться про всеосяжний міждисциплінарний підхід, який розглядає життя в усіх його формах, включаючи «життя мов», «життя національностей» тощо, трактуючи його як єдину універсальну стихію. А людина з її розумом, мовою, культурою і технологією розглядається як особлива високорозвинена форма життя» [2, с. 92].

Біоцентричні й погляди Л. Колдуелла, оскільки він закликає «піклуватися про біосферу». Правда, турбота про біосферу диктується у нього прагненням уберегти «людство від саморуйнування», а, отже, його погляди «частково антропоцентричні» [2, с. 92].

Біоцентричною, на наш погляд, є концепція, репрезентована головою Міжнародної біополітичної організації А. Влавіанос Арванітіс, яка зазначає: людина, як частина загальної біо-системи, має з більшою повагою ставитись до природного світу. А, отже, «біополітика конкретизує необхідність перегляду базових основ суспільства... В наступні десятиліття біополітика може зіграти важливу роль в конструюванні безпечного майбутнього» [11]. Виживання людини, на думку А. Влавіос Арванітіс, залежить від більшої поваги до життя. Саме це має сприяти формуванню правильної перспективи і конструктивних тенденцій. Подорожчання життя в глобальному вимірі може сприяти об'єднанню націй для подальшого діалогу і співпраці. Біополітика має об'єднати світових лідерів для обговорення позитивних аспектів технічного прогресу і окреслення перспектив використання його досягнень. «Біополітика дозволяє проаналізувати проникнення технічного прогресу в усі сфери майбутнього суспільства, що, в свою чергу, призведе до реорганізації соціальної структури й встановлення зв'язку між технічним прогресом і моральним цінностями. Біополітика передбачає міжнародне співробітництво, яке є необхідним для розуміння, що являє собою «біос» [13, с. 1].

Проект «біополітика» може бути інтерпретований в термінах різних дисциплін, які ілюструють, як різні частини суспільства, групи інтересів, громадськість і окремі політики висловлюються щодо загроз збереженню біорізноманіття та політики його захисту. Сьогодні цей проект включає 15 науково-дослідних партнерів на національному та міжнародному рівні. Проект «біополітика» повинен стати «інструментом для захисту «bios» (життя), яке є «найдорогоціннішим подарунком на нашій планеті». «Це вимагає формування нової етики і нової політики – біополітики, яка покликана допомогти реалізувати по всьому світу стратегію стійкості навколишнього середовища та безпеки» [12].

Протягом останніх 25 років Міжнародна біополітична організація сприяла поширенню цих нових парадигм шляхом залучення широкого кола учасників для обговорення і вирішення цієї проблеми. Кращий спосіб захистити «біос»

і сприяти формуванню «екологічно мотивованого» суспільства – це запровадження біо-освіти в кожній науковій сфері, в кожній спеціальності. Ця освітня ініціатива «закликає вчених, управлінців, дипломатів, бізнесменів, викладачів і студентів брати активну участь у розвитку «екологічно свідомого суспільства» [12].

Як зазначає А. Влавіанос-Арванітіс, «у наших глобальних зусиллях по захисту життя, слід сконцентрувати увагу на генетичній різноманітності. Істинне багатство нашої планети – це багатство і краса рослин і тварин», багато з яких губиться в результаті нерационального використання ресурсів і «недбалого економічного зростання» [12]. Міжнародна біополітична організація покликана захищати багатство життя на нашій планеті шляхом створення генетичних банків, які зберігають генетичний матеріал ендемічних видів рослин і тварин та, тим самим, сприяють збереженню біорізноманіття. Нові технології, доступні в області генетики, можуть бути застосовані для збереження генетичного різноманіття природного світу. «Збереження генетичного матеріалу може бути також використано в програмах, що мають відношення до захворювань людини і, отже, мають широке застосування в медицині» [12].

А. Влавіанос Арванітіс наполягає на необхідності проведення інтернаціональних біо-олімпіад, наукових конференцій, що мають на меті довести необхідність виховання людей планети в дусі поваги до різноманіття національностей і різноманіття форм живого. А також на запровадженні біодипломатії, що дає можливість суверенним державам і громадянському суспільству побудувати довгострокову політику «солідарності», перейти від «фрагментарного конкурентного середовища до принципів єдності й взаємозалежності» [12].

Отже, не оминає доктрина біоцентризму й проблематику виховання міжнародної спільноти у дусі національної толерантності. Адже в ос-

нові міжетнічних конфліктів лежить біологічно обумовлена схильність до агресії, побудована на еволюційному механізмі розпізнавання «своїх» та «чужинців» та закріплена завдяки соціальному механізму індоктринування. Отже, таке виховання, на думку біополітиків, сприятиме руйнуванню самої основи таких конфліктів, що, в свою чергу, сприятиме запобіганню міжнаціональним та міжетнічним конфліктам у сучасному світі.

Висновки.

Враховуючи усе вищевикладене, можна зробити висновок про те, що біополітична наукова спільнота й досі не дійшла згоди стосовно визначення біополітики, біовлади, «людини політичної» та біоцентризму, а тому вважаємо доречним запропонувати власні визначення. Ми розглядаємо біополітику як нову еволюційну парадигму сучасної політичної науки, що досліджує «людину політичну» як біологічний вид з акцентом на психофізіологічних механізмах політичної поведінки та їх впливом на політичний процес [3, с.11]; біовлада може розумітися як нова модель владних відносин, закріплених на законодавчому рівні, що покликана захищати життя у всіх його формах і проявах; а «людина політична» як індивід з вродженими властивостями мозку і психіки, які впливають на його соціальну та політичну поведінку, можуть корегуватись в процесі соціалізації та виховання і змінюватись відповідно до викликів ХХІ ст. Біоцентризм, виходячи з вищенаведених визначень, має на меті захист життя, розуміння того, що людина є всього лиш частиною загального біорозмаїття, а отже не має права знищувати біосферу, керуючись економічною вигодою. Окрім цього, біоцентрична доктрина, репрезентована сучасною біополітикою, пропагує повагу до всіх етносів і національностей, наполягає на вихованні міжнародної спільноти у дусі етнонаціональної толерантності з метою запобігання міжнаціональним і міжетнічним конфліктам.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Князева Е. Понятие «Umwelt» Якоба фон Икскуля и его значимость для современной эпистемологии / Е. Князева // Журнал «Вопросы философии». – 2015.
2. Кравець А. Ю. Проблематика політичної поведінки у сучасному біополітичному дискурсі / А. Ю. Кравець // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – № 12. – С. 52-56.
3. Кравець А. Ю. Витоки біополітики як нового напрямку наукових досліджень у межах вітчизняної політичної науки / А. Ю. Кравець // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – № 3. – С. 68-72.
4. Олескин А. Социокультурная роль современной биологии и ее отражение в биополитике: историко-научный анализ: дис. ... доктора биол. наук / А. Олескин. – Москва, 2002. – 283 с.
5. Потапенко Я. Соматичне буття індивіду як об'єкт досліджень у галузі біополітики / Я. Потапенко // Гілея. – 2013. – Вип. 74. – С. 397-399.
6. Пятигорский А. Размышляя о политике / А. Пятигорский, О. Алексеев // Приложение 3. Биополитика. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3182/3192>

7. Фуко М. Нужно защищать общество: курс лекций прочитанных в Коллеж де Франс в 1975-1976 учебном году / М. Фуко. – СПб: Наука, 2005. – 312 с.
8. Blank R. *Biology and politics: an introduction* / R. Blank // *Politics and the life science: the state of discipline*. – UK: Emerald Group Publishing Limited, 2014. – P. 1-18.
9. Negri A. *The Labor of the Multitude and the Fabric of Biopolitics* / A. Negri // *Mediations*. – 2007. – Retrieved from: <http://www.mediationsjournal.org/articles/the-labor-of-the-multitude-and-the-fabric-of-biopolitics>.
10. Peterson S. *Biology and politics: The cutting edge* / S. Peterson, A. Somit. – UK: Emerald Group Publishing, 2011. – 235 p.
11. Vlavianos-Arvanitis A. *Biopolitics – dimensions of biology* / A. Vlavianos-Arvanitis. – 1985. – Retrieved from: <http://biopolitics.gr/publications/textbooks/dimensions-of-biology-en/>
12. Vlavianos Arvanitis A. *Biopolicy – Building a green society* / A. Vlavianos Arvanitis // *Cadmus*. – 2011. – Retrieved from: <http://www.cadmusjournal.org/node/73>
13. Vlavianos Arvanitis A. *Biopolitics – methods for implementation an ecumenical* / A. Vlavianos Arvanitis. – 1985. – Retrieved from: <http://biopolitics.gr/biowp/wp-content/uploads/2013/04/BIOPOLITICS-METHODS-FOR-IMPLEMENTATION1.pdf>

REFERENCES

1. Knjazeva, E. (2015). Ponjatye «Umwelt» Jakoba fon Ykskjulja y eghe znachymostj dlja sovremennoj эpystemologhyy [The concept of «Umwelt» by Jacob von Ikskyul and its significance for modern epistemology]. *Voprosy filosofii* [in Russian].
2. Kravecj, A. (2016). Problematyka politychnoji povedinky u suchasnomu biopolitychnomu dyskursi [The Problem of Political Conduct in Modern Biopolitical Discourse]. *Scientific and theoretical almanac «Grani», 12*, 52-56 [in Ukrainian].
3. Kravecj, A. (2016). Vytoky biopolityky jak novogho naprjamku naukovykh doslidzenj u mezhakh vitchyznjanoji politychnoji nauky [Origins of biopolitics as a new direction of scientific research within the limits of national political science]. *Scientific and theoretical almanac «Grani», 3*, 68-72 [in Ukrainian].
4. Oleskyn, A. (2002). Socyokuljturnaja rolj sovremennoj byologhyy y ee otrazhenye v byopolytyke: ystoryko-nauchnyj analiz [Sociocultural role of modern biology and its reflection in biopolitics: historical and scientific analysis]. *Doctor's thesis*. Moscow: MGU [in Russian].
5. Potapenko, Ja. (2013). Somatyчне buttja indyvidu jak ob'jekt doslidzenj u ghaluzi biopolityky [Somatic being of the individual as an object of research in the field of biopolitics]. *Ghileja, 74*, 397-399 [in Ukrainian].
6. Pjatyghorskyj, A., & Alekseev, O. (2010). *Razmysljaja o polytyke. Prylozhenye 3. Byopolytyka [Thinking about politics. Annex 3. Biopolitics]*. Retrieved from <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3182/3192> [in Russian].
7. Фуко, М. (2005). *Nuzhno zashhyshhatj obshhestvo [It is necessary to protect the society]*. SPb: Nauka [in Russian].
8. Blank, R. (2014). *Biology and politics: an introduction. Politics and the life science: the state of discipline*. UK: Emerald Group Publishing Limited.
9. Negri, A. (2007). *The Labor of the Multitude and the Fabric of Biopolitics. Mediations*. Retrieved from: <http://www.mediationsjournal.org/articles/the-labor-of-the-multitude-and-the-fabric-of-biopolitics>. ISSN: 2333-9721
10. Peterson, S., & Somit, A. (2011). *Biology and politics: The cutting edge*. UK: Emerald Group Publishing.
11. Vlavianos-Arvanitis, A. (1985). *Biopolitics – dimensions of biology*. Retrieved from: <http://biopolitics.gr/publications/textbooks/dimensions-of-biology-en/>
12. Vlavianos Arvanitis, A. (2011). *Biopolicy – Building a green society. Cadmus*. Retrieved from: <http://www.cadmusjournal.org/node/73>
13. Vlavianos Arvanitis, A. (1985). *Biopolitics – methods for implementation an ecumenical*. Retrieved from: <http://biopolitics.gr/biowp/wp-content/uploads/2013/04/BIOPOLITICS-METHODS-FOR-IMPLEMENTATION1.pdf>

Кравець Анастасія Юрїївна

Кандидат політичних наук, доцент
Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара
49000, Дніпро, пр. Гагаріна, 72

Kravets Anastasiya

Ph.D, Associate Professor
Oles Honchar Dnipro National University
72, Naharina Ave., Dnipro, 49000, Ukraine

Email: kravets.anastasiya@gmail.com

Цитування: Кравець А. Ю. Біоцентризм як одна з основних категорій сучасного біополітичного дискурсу / А. Ю. Кравець // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21. – № 7. – С. 5-10.

Citation: Poliakov, M.V., Savchuk, V.S., & Svitlenko, S.I. (2018). U vytokiv Dniprovskoho natsionalnoho universytetu imeni Olesia Honchara [The origins of the Dnipro National University named after Oles Gonchar]. *Scientific and theoretical almanac «Grani», 21(6)*, 5-12.

Стаття надійшла / Article arrived: 21.06.2018

Схвалено до друку / Accepted: 06.07.2018